

Anàlisi de la integració de l'alumnat immigrant a través de les classes d'Educació Física

Analysis of the Integration of Immigrant Students Through Physical Education Classes

MACARENA RUIZ-VALDIVIA

DAVID MOLERO-LÓPEZ BARAJAS

Departament de Pedagogia
Facultat d'Humanitats i Ciències de l'Educació

MARÍA LUISA ZAGALAZ-SÁNCHEZ

JAVIER CACHÓN-ZAGALAZ

Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal
Facultat d'Humanitats i Ciències de l'Educació

Universidad de Jaén (Espanya)

Autora per a la correspondència

María Luisa Zagalaz-Sánchez
lzagalaz@ujaen.es

Resum

El treball analitza la integració de l'alumnat immigrant a través de les classes d'Educació Física (EF) utilitzant una mostra de 322 estudiants de segon i tercer cicle de dos centres d'ensenyament d'educació primària (EP) amb edats compreses entre 9 i 14 anys, els quals contesten un qüestionari per obtenir informació de la seva consideració de l'àrea d'EF, existència de problemes discriminatoris, de desigualtat i integració, tant a les classes de la matèria com en altres àrees. Es fa un estudi descriptiu i un altre de relació, en el qual s'han trobat diferències estadístiques significatives ($p < .05$) entre el sexe, el nivell educatiu, la procedència dels subjectes de la mostra i les valoracions dels ítems de l'instrument considerat.

Paraules clau: Educació Física, integració, immigració, interculturalitat

Abstract

Analysis of the Integration of Immigrant Students Through Physical Education Classes

The paper analyses the integration of immigrant students through Physical Education (PE) classes using a sample of 322 students in the second and third stage at two primary schools aged between 9 and 14. They answered a questionnaire designed to gather information concerning their opinions about PE and the existence of problems of discrimination, inequality and integration in both PE classes and in other subjects. A descriptive study and a relationship study were performed in which statistically significant differences were found ($p < .05$) between sex, educational level, the origin of the students in the sample and the assessment of the items in the questionnaire.

Keywords: physical education, integration, immigration, interculturalism

Introducció

En l'actualitat el nostre país es caracteritza per la gran massa d'immigrants que rep, fins al punt que, segons dades d'Eurostat (2009) l'any 2008 en van arribar al voltant de 500.000, i això converteix el nostre país en aquell que registra un nombre més gran d'ar-

ribades, només per darrere d'Itàlia. En anys anteriors l'arribada va ser major: concretament el 2006 es va elevar a 670.000 persones, i el 2007 van ser-ne 725.000. Per tant, el nostre Estat s'ha transformat passant de ser un país d'emigrants que sortien a la recerca de treball i un futur més esperançador*, a ser-ne un de recepció

* Actualment els nostres titulats universitaris estan sortint a Europa i Amèrica a la recerca de millors treballs, i s'està produint un nou canvi que torna a obligar els espanyols a marxar, això sí, aquesta vegada molt més preparats acadèmicament.

d'immigrants, la qual cosa ocasiona una sèrie de problemes econòmics, socials, culturals i educatius que a poc a poc s'estan intentant solucionar.

Si parlem del nivell educatiu, atenent a les dades proporcionades pel *III anuari de la comunicació immigrant* de l'any 2008, en l'última dècada s'ha multiplicat per vuit el nombre d'estrangers a les aules dels diferents nivells d'ensenyament; fins i tot hi ha comunitats autònomes en què el nombre d'immigrants supera el 15 % del total de l'alumnat. En finalitzar el curs 2007-2008 a Espanya hi havia escolaritzats 7.942.841 estudiants, dels quals 695.190 (9,4 %) eren estrangers, segons les dades del Ministeri d'Educació (ME). En aquest curs, el 25,4 % dels escolars estrangers procedeixen de la Unió Europea, el 45,5 % del centre i del sud d'Amèrica i el 15,5 % del Marroc, entre els més destacats.

Així mateix, les dades sobre el fracàs escolar dels immigrants ofertes per l'informe *Immigració i resultats educatius a Espanya* (Felgueroso, Vázquez, & Zinovyeva, 2009) demostren que les taxes d'abandonament es troben en el 49 % en homes i el 38 % en dones per als immigrants amb edats compreses entre 17 i 21 anys, que han arribat a Espanya abans de complir 17 anys. En el cas d'haver arribat a Espanya després de complir 17 anys o 21 anys, la taxa augmenta fins a 78 % i 82 % respectivament. A la universitat les diferències s'accentuen: el 24,4 % dels homes espanyols de 18 a 24 anys són universitaris, i només l'11,1 % dels joves immigrants cursa estudis universitaris. A la vista del que s'ha exposat, seria convenient analitzar detingudament la visió que tenen els immigrants de l'assignatura d'EF i l'esport en general, per dur a terme actuacions a través d'aquesta àrea a fi de pal·liar problemes d'integració de la societat escolar.

Per tant, aquest treball pretén detectar l'existència de problemes discriminatoris i de desigualtat en les distintes àrees d'EP i l'opinió que l'alumnat té de l'assignatura d'EF, siguin espanyols o immigrants de 2n i 3r cicle d'EP de la ciutat de Martos (Jaén, Espanya), ciutat on es contextualitza l'estudi, un municipi de 24.907 habitants que viuen fonamentalment de l'activitat agrícola i del sector de l'automòbil, i que és un dels nuclis més pròspers de la província on el nombre de població immigrant és bastant elevat, concretament 1.167 persones empadronades oficialment.

Centrarem el nostre estudi en les valoracions recollides de 322 escolars de dos centres d'educació primària

d'aquesta localitat, en els quals hi ha una alta proporció d'estudiants immigrants (19,25 %), bastant superior a les dades oficials del Ministeri d'Educació per a tot el territori nacional que situen la mitjana dels escolars immigrants entorn del 10 %; per aquest motiu hem optat per aquests centres educatius i així podrem donar resposta al problema i als objectius de la investigació que més endavant desenvoluparem.

En els últims 30 anys, la situació de la població immigrant d'aquesta ciutat ha canviat substancialment. En l'oblit queden alguns esdeveniments que van transcórrer a mitjan anys vuitanta del passat segle, en els quals una part de la població d'ètnia gitana de la ciutat va abandonar-la després d'alguns enfrontaments, agressions i incendis d'habitatges, que només recorden els més grans o les hemeroteques. En l'actualitat Martos és una ciutat pròspera, on l'activitat industrial ha pres pes i rellevància en els últims anys, en especial el sector de l'automòbil, i que ha rebut novament bastants habitants procedents d'altres països per ocupar llocs de treball relacionats amb feines agrícoles fonamentalment, les quals desenvolupava la població autòctona fins al desenvolupament industrial de la zona. Les situacions descrites també apareixen en el panorama escolar de la localitat, on el nombre d'estudiants d'origen immigrant ha augmentat considerablement en els últims anys, tal com detallarem més endavant en matisar els participants de l'estudi.

Revisant la literatura especialitzada, trobem diversos estudis d'integració i esport, com a base de l'estudi que fem, entre els quals cal destacar Medina (2002), qui explica que es defensa, des dels anys setanta del passat segle XX, que l'esport facilita la integració i que converteix "els de fora" en "els de dins", almenys simbòlicament. Això ocorre perquè ajuda a definir la identitat de les persones i fer que siguin participants d'una mateixa realitat comuna, és a dir, facilita la convivència. En practicar esport s'adquireixen valors i s'augmenta el potencial de relació i de sociabilitat, i això fa que aquesta activitat sigui un instrument excepcional d'integració social. Medina (2002) reforça allò que s'ha exposat reivindicant l'esport com un instrument d'integració i element d'interculturalitat.

Atenent als testimonis de dos casos reals d'immigrants, Nasri i Marrawi, reflectits en l'estudi de Puig i Fullana (2002), on el primer d'ells va arribar a Espanya a 9 anys i la segona és filla d'immigrants marroquina, s'observa que per a ambdós el principal factor d'integració és la interculturalitat. Per

aconseguir-la, tant els immigrants com els nadius del país d'acollida han de conèixer la cultura de les dues parts, la qual cosa es produeix quan immigrants i nadius comencen a relacionar-se, intercanviar costums i/o compartir activitats. Això ajuda a evitar l'existència o a anul·lar prejudicis que es formen per no conèixer bé les cultures. En ambdós casos, l'esport ha ajudat a la integració, ja que amb la seva pràctica han aconseguit conèixer-se i relacionar-se, conèixer mútuament les seves cultures i costums i eliminar prejudicis que els seus mateixos pares els havien inculcat, i per tant l'esport els ha ajudat a aconseguir la interculturalitat.

Behnke i Roth (2002) expliquen que per a la producció d'un aprenentatge intercultural, és a dir aprendre a respectar els elements culturals dels uns i els altres, necessitem fer una educació social amb què els alumnes adquireixin la capacitat de canviar de perspectiva i d'exercir un paper. En aquest sentit l'EF hi té un paper important, ja que en aquesta, i a través dels jocs esportius, s'aconsegueixen aquests aspectes, en els quals els nens canvien de rol i imiten altres costums i formes de vida.

Tenint en compte la via humanística de l'esport i atenent a les explicacions d'Olivera (2010, p. 4):

L'esport, praxi i camí cap a l'excel·lència, pot constituir-se en un magnífic laboratori social i cultural que ajuda a integrar-se una adolescència i joventut multiracial, multicultural i politeista. En aquestes condicions l'esport contribueix a la seguretat motriu i personal, proporciona bones dosis d'autoestima i es converteix en una bona escola de vida.

L'esport és un joc agonístic que et permet gaudir, socialitzar-te i esbargir-te de manera lliure, espontània i informal. L'esport recreatiu es converteix en un espontani i fructífer procés d'humanització que es fonamenta en l'amistat, el respecte, la participació, la tolerància, el domini de si i l'autorealització. L'esport s'ha convertit en un llenguatge universal que ens permet viatjar, conèixer, connectar, respectar en la diferència i gaudir de la cultura esportiva. D'aquesta manera estem contribuint al procés de globalització del món i a la seva humanització.

Altres autors, com Lleixà et al. (2002, p. 69), expliquen l'ajuda que l'esport pot aportar a la integració quan afirmen:

[...] el joc es mostra com una eina extraordinària per facilitar les relacions i la trobada entre diferents cultures... a

través d'aquest es pot ajudar els nens que comprenguin i respectin les diferents cultures i formes de vida dels nens i nenes que han vingut d'altres nacions i que avui conviuen amb nosaltres.

Així mateix, López, Pérez i Monjas (2007), en l'estudi fet sobre la integració de l'alumnat en què participen els professors, obtenen evidències que indiquen que la majoria dels participants afirmen el fet que l'EF potencia la integració dels immigrants. D'altra banda, Valero i Gómez (2007) exposen que l'EF és una matèria en què es treballen aspectes que contribueixen a la integració escolar dels nens immigrants, bé per les seves característiques específiques o bé per l'adequació dels seus continguts. És una matèria motivadora que educa en valors i que, a través dels jocs i activitats, afavoreix el rebuig d'actituds discriminatòries en potenciar la igualtat i el respecte envers el diferent.

Cal assenyalar que un dels principals punts en comú dels alumnes de diferents cultures, i element integrador, és el joc, mitjà d'aprenentatge de normes culturals i valors d'una societat, és a dir, els jocs són un reflex de la cultura en què viuen i un dels principals punts de comunió entre els nens i nenes de diferents ètnies (Velázquez, 2001) o, tal com afirma Parlebas (1989), els jocs populars d'alguna manera són la memòria d'una regió, el testimoni d'una comunitat.

Però no podem finalitzar aquesta revisió del marc teòric sense abordar l'estudi de l'*abandonament escolar* i la seva vinculació amb la integració dels *escolars immigrants*. En els últims anys Espanya s'ha convertit en una de les principals destinacions dels fluixos migratoris cap als països desenvolupats. En relació amb el fracàs escolar, és necessari destacar que a Espanya hi ha hagut un enorme increment en el percentatge de població immigrant en els últims anys, per la qual cosa l'impacte d'aquest fenomen en les taxes de fracàs i abandonament ha de ser necessàriament gran. Val la pena, en la mesura que sigui possible, oferir, a banda de l'estimació estàndard, càlculs de les taxes de fracàs i abandonament escolar en què no s'inclouï la població de nacionalitat estrangera. Pel que fa a les raons (i maneres de prevenir) de l'abandonament i el fracàs escolar, un augment d'aquests fenòmens a causa de la immigració té unes implicacions completament diferents d'un augment "endogen" (Fernández, Muñoz, Braña, & Antón, 2010).

Els processos de reagrupament familiar, entre altres raons, han revertit en la presència cada dia més

notable d'alumnat de diferents orígens, llengües i cultures en les nostres aules. Aquesta situació ha donat lloc a l'aparició de certes creences sobre els mecanismes d'adquisició de la llengua de l'escola per part d'aquests nens i nenes, així com sobre la seva incidència en els resultats escolars obtinguts. En els treballs desenvolupats al nostre país, com el d'Ovejero (2002) o el de Navarro i Huguet (2006), se'ns mostren la complexitat del procés d'ensenyament-aprenentatge d'una nova llengua nova per als immigrants i, lligat aquesta, en quina mesurada el fracàs escolar afecta aquest col·lectiu, però des de l'EF és possible fer un treball motivador que desenvolupi valors on a través dels jocs i activitats s'afavoreixi la inclusió de l'alumnat des d'una perspectiva àmplia de l'atenció a la diversitat, inclosa la cultural o ètnica.

Problema d'investigació

El problema de la nostra investigació és establir si és possible millorar la integració de l'alumnat immigrant a través de les classes d'EF, i la resposta a això desperta grans expectatives en el col·lectiu docent a causa de la seva preocupació per saber solucionar les situacions que es produeixen al voltant de la integració dels alumnes immigrants a les aules.

Estudis com el de Cuevas, Pastor i Gragera (2008) es troben relacionats amb el problema que ens plantejgem, i donen resposta a la convivència de l'alumnat espanyol amb persones d'altres cultures a través d'una investigació-acció, en la qual aconsegueixen provocar canvis en la conducta dels alumnes a través de la posada en marxa d'un programa intercultural desenvolupat mitjançant una unitat didàctica en l'àrea d'EF.

Per donar resposta al problema, una de les qüestions principals a analitzar és l'existència d'una major integració de l'alumnat a les classes d'EF respecte a la resta d'àrees, la qual cosa denota que l'alumnat se sent còmode, motivat i adquireix coneixements, valors i comportaments que li serveixen per adaptar-se a la nova societat en què viu; alguns estudis previs, com els de Heinemann (2002), Lleixà et al. (2002), Valero i Gómez (2007) i Cuevas et al. (2008), entre d'altres, han abordat la relació beneficiosa entre integració i EF.

Objectius

D'acord amb el propòsit de la investigació, considerem amb caràcter general els objectius següents: 1) Co-

nèixer l'opinió de l'alumnat de segon i tercer cicle d'EP sobre la integració dels immigrants a través de les classes d'EF, en el context del nostre estudi. 2) Conèixer l'opinió de l'alumnat sobre la matèria d'EF. 3) Descobrir si la integració de l'alumnat es facilita a través de les classes d'EF. 4) Analitzar l'existència de diferències significatives en les valoracions fetes en funció del sexe, curs i procedència (no immigrants vs immigrants) dels subjectes de la mostra.

Mètode

S'ha utilitzat una metodologia de tipus quantitatiu que respon a un estudi no experimental de caràcter transversal on es combinen els estudis de tipus descriptiu i els de relació, la qual cosa ens ha permès obtenir la informació que preteníem dels subjectes de la mostra.

Participants

La mostra de l'estudi respon a un mostratge no probabilístic de tipus accidental o casual (Latorre, Del Rincón, & Arnal, 2003, p. 82), "*que és aquell que està basat en la selecció de subjectes a què l'investigador té accés*". Els subjectes de la mostra pertanyen a dos centres escolars d'EP de la ciutat de Màlaga (Jaén, Espanya) i són un total de 322 ($n = 322$), amb edats compreses entre 8 i 14 anys (hi ha escolars amb una edat superior a l'acabament de l'EP, ja que en alguns casos han repetit curs en una o en diverses ocasions), pertanyents al segon i tercer cicles d'EP (tercer a sisè cursos). L'edat mitjana dels subjectes de la mostra és de 10,17 anys (desviació típica = $\pm 1,30$). Respecte a la procedència de l'alumnat, 260 (80,74 %) són espanyols (no immigrants) i 62 (19,25 %) són immigrants. Quant a la distribució segons el sexe, 165 (51,24 %) són nens i 157 (48,76 %) nenes.

Instrument

Les dades han estat obtingudes a través d'un qüestionari, resultat de l'adaptació del Qüestionari d'Actituds Multiculturals Exterioritzades en EF de Gil i Pastor (2003). Aquest instrument en la seva versió original constava de 19 ítems, que una vegada adaptats al nostre context, després de la seva anàlisi per l'equip d'investigació, s'han convertit en 17 qüestions que responen a

País de procedència dels progenitors	Freqüència	Percentatge (%)
Espanya	260	80,7
Marroc	34	10,6
Equador	5	1,6
Uruguai	2	,6
Argentina	2	,6
Romania	5	1,6
Bulgària	2	,6
Cuba	1	,3
Espanya i Marroc	1	,3
Colòmbia	2	,6
Rússia	2	,6
Filipines	1	,3
Espanya i França	1	,3
NS/NC	4	1,2
Total	318	100,0

Taula 1

Distribució de la mostra segons país de procedència

una escala tipus Likert amb cinc alternatives de resposta. A més d'aquestes qüestions, s'han considerat altres preguntes per obtenir dades sociodemogràfiques de la mostra (sexe, edat, nivell educatiu, centre educatiu, origen del pare, origen de la mare, anys de residència a Espanya).

Anàlisi dels resultats

Presentarem els resultats de l'estudi diferenciant-los en dos apartats: en primer lloc, una anàlisi descriptiva de les valoracions obtingudes, i en segon, un estudi de relació a través del càlcul de diferents anàlisis de la variància per determinar l'existència de diferències estadístiques significatives entre les variables sociodemogràfiques curs (tercer, quart, cinquè i sisè), sexe (homes vs. dones) i procedència (no immigrants vs. immigrants), amb les valoracions de les preguntes de l'instrument considerat.

Estudi descriptiu

En relació amb les dades sociodemogràfiques, en primer lloc, hem fet una anàlisi de freqüències i percentatges en la qual ressaltem el país de procedència dels pares i mares (vegeu *taula 1*). S'aprecia que

la majoria de les famílies són originàries del nostre país, és a dir no són immigrants (80,7%), seguides de les de procedència marroquina (10,6%) i l'equatoriana i romanesa, ambdues amb el mateix percentatge (1,6%), mentre que les famílies que procedeixen d'Uruguai, Argentina, Bulgària, Colòmbia i Rússia se situen en quart lloc (totes elles amb ,6%). Les procedències estrangeres que, existint, apareixen en menys ocasions són la cubana, la filipina i les famílies en què el pare i la mare procedeixen de diferents països, com és el cas d'una família amb procedència hispanomarroquina i una altra hispanofrancesa. Del total de la mostra, 4 estudiants (1,2%) no han contestat aquesta pregunta.

Per analitzar les respostes del qüestionari des d'aquesta perspectiva, hem calculat els estadístics descriptius (mitjanes i desviacions típiques), els quals apareixen reflectits a la taula 2. La variable que major valoració mitjana ha obtingut és la pregunta núm. 1, "Em sento a gust al col·legi", amb una valoració mitjana de 4,56 i una desviació típica de ,88, la qual cosa denota que l'alumnat se sent bé al col·legi, sense haver-hi una excessiva dispersió en les puntuacions, i això dona informació del comportament homogeni del grup en aquesta qüestió.

La pregunta núm. 2, "M'agrada l'assignatura d'EF", ha estat la segona més valorada ($M = 4,54$, $DT = 0,93$); seguida de la qüestió núm. 16, "A les classes d'EF em sento en igualtat de condicions respecte als meus companys/es" ($M = 4,40$, $DT = 1,15$), per la qual cosa podem afirmar que l'alumnat de la mostra està bastant d'acord en què a les classes d'EF se sent en igualtat de condicions que la resta d'escolars. La quarta qüestió més valorada és la núm. 17, "A les classes de les altres matèries em sento en igualtat de condicions respecte als meus companys/es", amb una puntuació mitjana de 4,37 ($DT = 1,21$), per la qual cosa l'alumnat a les classes d'altres matèries, el mateix que en les d'EF, se sent en igualtat de condicions respecte als seus companys.

La variable menys valorada és la núm. 9, "He tingut problemes discriminatoris en les àrees diferents d'EF" ($M = 2,20$, $DT = 1,68$), on queda de manifest que els estudiants es mostren en desacord amb aquesta afirmació, per la qual cosa no s'han presentat aquests comportaments no desitjats. Una valoració reduïda en aquesta qüestió és positiva, per la qual cosa, malgrat obtenir la menor valoració mitjana, és un bon símptoma. Quelcom similar ocorre en la núm. 6, "He

tingut problemes discriminatoris a les classes d'EF" ($M = 2,14$ i $DT = 1,61$). Analitzant els dos ítems anteriors, afirmem que encara que puguin haver-hi pocs problemes de discriminació, els alumnes consideren que a les classes d'EF es donen en menor mesura.

En relació amb els problemes de desigualtat, en la pregunta núm. 10, "He tingut problemes de desigualtat en les altres àrees", i en la núm. 7, "He tingut problemes de desigualtat a les classes d'EF", s'obtenen baixes puntuacions mitjanes ($M = 1,95$ i $M = 2,22$, respectivament), la qual cosa denota escassa existència de problemes de desigualtat en matèries diferents d'EF. Segons les valoracions relacionades amb la desigualtat en comparació amb les fetes en la resta de matèries, a les classes d'EF hi ha més problemes de desigualtat que en les altres matèries.

Anàlisi de la variància i proves de diferència de mitjanes

A continuació informem de les evidències una vegada obtinguda l'anàlisi de la variància i les distintes proves de diferència de mitjanes fetes entre les variables sociodemogràfiques (*curs*, *sexe* i *procedència*) i les valoracions de les preguntes de l'instrument.

En l'ANOVA fet entre la variable *curs* dels estudiants (tercer, quart, cinquè i sisè) i les puntuacions del qüestionari (preguntes núm. 1 a núm. 17), hem obtingut diferències estadístiques significatives entre algunes de les variables considerades, i això ens obliga a calcular una prova a posteriori o *post hoc* perquè la variable *curs* té diverses alternatives de resposta i és necessari matisar entre quins cursos dels analitzats (tercer, quart, cinquè i sisè) es dona la significativitat en les diferències.

Preguntes de l'instrument (Gil & Pastor, 2003)	Mitjana (M)	Desviació típica (DT)
1. Em sento a gust al col·legi	4,56	,88
2. M'agrada l'assignatura d'EF	4,54	,93
3. L'opinió que tinc de l'àrea d'EF ha millorat respecte al principi	4,19	1,24
4. He tingut problemes d'integració	2,36	1,68
5. L'àrea d'EF m'ajuda a integrar-me amb la resta de companys	4,25	1,26
6. He tingut problemes discriminatoris ¹ a les classes d'EF	2,14	1,61
7. He tingut problemes de desigualtat ² a les classes d'EF	2,22	1,70
8. Si he tingut problemes, aquests s'han resolt satisfactòriament al llarg de les classes	3,92	1,49
9. He tingut problemes discriminatoris en les altres àrees (Llengua, Matemàtiques i Coneixement del Medi)	2,20	1,68
10. He tingut problemes de desigualtat en les altres àrees (Llengua, Matemàtiques i Coneixement del Medi)	1,95	1,57
11. En el cas de tenir problemes en les altres àrees, aquests s'han resolt satisfactòriament al llarg de les classes	3,85	1,56
12. M'he sentit més discriminat en les altres àrees que en EF	2,37	1,67
13. A la classe d'EF em costa menys relacionar-me amb els meus companys/es que en altres àrees	3,39	1,79
14. Les classes d'EF m'ajuden a aprendre més l'idioma espanyol que les d'altres àrees	2,42	1,70
15. En l'àrea d'EF m'és més fàcil fer les activitats	4,04	1,39
16. A les classes d'EF em sento en igualtat de condicions respecte als meus companys/es	4,40	1,15
17. A les classes de les altres matèries em sento en igualtat de condicions respecte als meus companys/es	4,37	1,21

¹ Problemes discriminatoris: donar un tracte d'inferioritat.. ² Problemes de desigualtat: donar un tracte no igualitari.

Taula 2

Estadístics descriptius (mitjanes i desviacions típiques)

En la pregunta núm. 1, “Em sento a gust al col·legi”, [$F(3,317) = 4,325$; $p = ,005$], com que la variable curs té més de dues alternatives de resposta, va ser necessari fer una prova a posteriori, en el nostre cas la de Bonferroni (aquest procediment s’empra en totes les anàlisis de la variable *curs*), i es van trobar diferències entre els estudiants de 3r i 4t a favor dels de 3r, i entre els de 3r i 5è també a favor dels de 3r. No s’han trobat divergències significatives en la resta de comparacions.

Quant a la pregunta núm. 3, “L’opinió que tinc de l’àrea d’EF ha millorat respecte al principi” [$F(3,316) = 2,987$; $p = ,031$], hi ha diferències significatives, i la prova a posteriori informa que es troben entre 3r i 6è, a favor de 3r, de manera que aquests són els únics parells de comparacions amb diferències significatives. En la pregunta núm. 4, “He tingut problemes d’integració”, hi ha significativitat [$F(3,317) = 11,431$; $p = ,000$] entre els cursos 3r-4t, 3r-5è i 3r-6è, i aquestes són favorables al tercer curs (3) en tots els casos.

Així mateix, en la qüestió núm. 6, “He tingut problemes discriminatoris a les classes d’EF”, hi ha significativitat en les diferències [$F(3,317) = 18,836$; $p = ,000$] entre 3r i els altres cursos, és a dir, 4t, 5è i 6è, sempre a favor del 3r. En la pregunta núm. 7, “He tingut problemes de desigualtat a les classes d’EF” [$F(3,317) = 17,768$; $p = ,000$], les diferències significatives es donen entre 3r-4t, 3r-5è i 3r-6è, a favor del curs 3r en tots els casos.

També s’han trobat diferències significatives en la qüestió núm. 8, “Si has tingut problemes, aquests s’han resolt satisfactòriament al llarg de les classes” [$F(3,163) = 2,786$; $p = ,043$], de manera global, i no hi ha una diferència de mitjanes significatives en la valoració d’aquesta variable entre els diferents cursos. Respecte a la núm. 9, “He tingut problemes discriminatoris en les altres àrees”, la significativitat [$F(3,314) = 36,374$; $p = ,000$] apareix entre el 3r i els altres cursos, és a dir, 4t, 5è i 6è, sempre a favor del 3r. Quelcom similar ocorre amb la pregunta núm. 10, “He tingut problemes de desigualtat en les altres àrees” [$F(3,315) = 20,378$; $p = ,000$], entre 3r-4t, 3r-5è i 3r-6è, en tots els casos a favor del 3r. Finalment, en la núm. 12, “Em sento més discriminat en les altres àrees que en EF” [$F(3,317) = 27,162$; $p = ,000$], les diferències significatives tornen a estar entre els estudiants de 3r i 4t, entre els de 3r i 5è, i entre els de 3r i 6è, sempre a favor dels de 3r.

A continuació es fan diverses proves de diferències de mitjanes. En la primera d’aquestes s’estudia la com-

paració en les puntuacions obtingudes segons el *sexe* (homes vs dones), a través d’una prova de diferències de mitjanes, ja que la variable *sexe* té només dues alternatives de resposta. En aquesta ocasió només hi ha diferències estadístiques significatives ($p < ,05$) en dues de les variables (núm. 1 i núm. 17). En la pregunta núm. 1, “Em sento a gust al col·legi”, hi ha significativitat en les puntuacions ($p = ,032$), així que en comparar les mitjanes de cadascun dels grups apreciem que les diferències són a favor de les nenes, $M = 4,66$, enfront dels 4,55 de la mitjana dels nens. En la qüestió núm. 17, “A les classes d’altres matèries em sento en igualtat de condicions amb la resta dels meus companys/es” ($p = ,022$), també hi ha significativitat, i en comparar les mitjanes obtenim que les diferències són favorables a les nenes ($M = 4,52$) enfront dels nens ($M = 4,21$).

L’Última anàlisi, *procedència de les famílies* (no immigrants vs. immigrants) i les valoracions de cadascuna de les qüestions de l’instrument, trobem que hi ha diferències significatives en la prova de diferències de mitjanes en les preguntes núm. 3 “L’opinió que tinc de l’àrea d’EF ha millorat respecte al principi” ($p = ,010$); núm. 6, “He tingut problemes discriminatoris a les classes d’EF” ($p = ,010$); núm. 13, “A la classe d’EF em costa menys relacionar-me amb els meus companys/es que en altres àrees” ($p = ,028$); i núm. 15, “En l’àrea d’EF m’és més fàcil fer les activitats” ($p = ,003$). Després de fer la comparació de mitjanes en aquelles variables on hem trobat diferències significatives, comprovem com les majors puntuacions mitjanes es donen en el grup dels immigrants en tots els casos: en la variable 3 els no immigrants van obtenir una $M = 4,11$ enfront dels immigrants que aconsegueixen una $M = 4,56$. En relació amb la pregunta núm. 6, els no immigrants tenen una $M = 2,03$, mentre que els immigrants obtenen una $M = 2,61$. En la variable núm. 13 la mitjana dels immigrants ha estat major ($M = 3,85$) que la dels no immigrants ($M = 3,29$). Finalment, en la pregunta núm. 15, la mitjana dels no immigrants també ha estat menor ($M = 3,92$) que la dels immigrants ($M = 4,52$).

Discussió i conclusions

Altres estudis que han abordat l’objecte d’aquesta investigació han obtingut evidències similars a les nostres (Heinemann, 2002; Zagalaz, Martínez, Pantoja, & Rodríguez, 2009; Zagalaz, Pantoja, Martínez, & Granados, 2008), coincidint que l’assignatura d’EF agrada bastant a l’alumnat i és especial per a l’estudiant immigrant. Els

treballs esmentats, igual que el nostre, reflexionen sobre la relació beneficiosa entre immigració i EF, encara que és cert que aquesta relació positiva entre ambdues pugui plantejar-se en altres àrees de coneixement que es desenvolupin des de metodologies actives, participatives i col·laboratives en les quals aquests estudiants se sentin participants i integrats en el grup.

Gil i Pastor (2003) afirmen que l'alumnat té, en la seva gran majoria, problemes d'integració, però aquests s'han anat resolent amb el pas del temps, com ha ocorregut a la localitat objecte d'estudi en els últims 20 anys. En canvi, en la nostra investigació la majoria dels nens afirmen no tenir problemes d'integració, i els que els han tingut afirmen que en major grau s'han produït a les classes de matèries diferents d'EF (vegeu els resultats obtinguts), de manera que aquestes són unes de les dades que ens permeten afirmar, amb una certa prudència, que l'àrea d'EF és beneficiosa per a la integració dels escolars immigrants, ja que a través de les activitats físicoesportives és possible una integració, fins i tot sense conèixer la llengua del país d'acollida.

Segons els resultats analitzats en el nostre estudi, s'obtenen les conclusions següents, amb caràcter general: 1) L'alumnat se sent bé al col·legi, li agrada l'assignatura d'EF i a les classes d'aquesta matèria hi ha menys problemes discriminatoris que en les de les altres. 2) Els alumnes de tercer curs d'EP són els que més còmodes se senten al col·legi i en els quals, en major grau, ha millorat la seva opinió de l'àrea d'EF respecte al principi. 3) Les nenes estan més a gust al col·legi i tenen menys problemes de desigualtat a les classes que els nens. 4) L'alumnat immigrant, respecte als espanyols, ha millorat en major grau l'opinió que tenia inicialment de l'àrea d'EF, ha tingut més problemes discriminatoris que el no immigrant a les classes d'EF, li costa menys relacionar-se amb els seus companys en aquestes classes que en altres matèries i creu que són les activitats d'EF les que menys treball li requereixen. 5) Respecte a un dels objectius principals de la investigació, conèixer l'opinió dels escolars de 2n i 3r cicle d'EP sobre la integració dels emigrants a través de les classes d'EF, de manera general, concloem que aquests nens opinen que l'àrea d'EF ajuda a la integració de l'alumnat immigrant. 6) Així mateix, s'han trobat diferències estadístiques significatives entre les variables curs o nivell, sexe i procedència, en les distintes preguntes considerades en l'instrument emprat.

En qualsevol cas, hem de ser cauts en la generalització dels resultats obtinguts en el nostre estudi, els quals

no han de ser extrapolats a altres contextos. En futurs treballs seria adequat contrastar les evidències trobades amb les obtingudes en centres educatius de contextos diferents del nostre o poder fer estudis longitudinals per recollir informació en distints moments de la vida escolar.

Per continuar avançant sobre el tema d'aquesta investigació, en un futur es podria treballar en un estudi en què a més de conèixer les dades dels alumnes s'obtinguessin opinions de docents i familiars ja que, com argumenten Castillo, Martínez i Zagalaz (2010), en les investigacions sobre EF escolar hem de tenir en compte tant l'alumnat com el professorat i el procés. A més a més, seria convenient fer participants de la investigació professionals relacionats amb la immigració, com per exemple representants d'associacions d'immigrants, persones que treballin en la inserció d'aquests en la societat, etc., per així poder analitzar l'opinió de totes aquestes persones quant a la integració d'immigrants a l'escola. Així mateix, prenent les recomanacions d'aquests professionals es podria elaborar un estudi interdisciplinari per abordar la integració a les aules.

Referències

- Behnke, U., & Roth, H. (2002). Immigració i escola: experiències d'integració a Hamburg. *Apunts. Educació Física i Esports* (68), 50-56.
- Castillo, M. A., Martínez, E. J., & Zagalaz, M. L. (2010). Analysis of the physical education teachers' opinion from the Lakes Region (Chile) about the classes based on a mixed modality. *Journal of Sport and Health Research*, 2(2), 77-94.
- Cuevas, R., Pastor, J. C., & Gragera, V. M. (2008). Diseño y aplicación de un programa de educación física intercultural para educación secundaria obligatoria. A *IV Congreso Internacional y XXV Nacional de Educación Física*. Córdoba. Recuperat de <http://www.uco.es/IVCongresoInternacionalEducacionFisica/congreso/Documentos/001-192-553-001-001.html>
- Eurostat (2009). *Novedades Legislativas*. Recuperat de http://www.datadiar.com/actual/novedades_09/ADLO4_00.htm
- Felgueroso, F., Vázquez, P., & Zinovyeva, N. (2009). Inmigración y resultados educativos en España. En Fundación de Estudios de Economía Aplicada, Monografía Fedea 2008. *Efectos económicos de la inmigración en España* (pàg. 139-178). Barcelona: Marcial Pons.
- Fernández, E., Muñoz, R., Braña, F. J., & Antón, J. I. (2010). Algunas apreciaciones aritméticas sobre el fracaso y el abandono escolar en España. *Revista de Educación*, 353(2), 307-324.
- Gil, P., & Pastor, J. C. (2003). Actitudes multiculturales exteriorizadas en educación física. *Revista Complutense de Educación*, 14(1), 133-158.
- Heinemann, K. (2002). Esport per a immigrants: instrument d'integració? *Apunts. Educació Física i Esports* (68), 24-35.
- Latorre, A., Del Rincón, D., & Arnal, J. (2003). *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona: Experiencia.
- Lleixà, T., Flecha, R., Puigvert, L., Contreras, O. R., Torralba, A., & Bantula, J. (2002). *Multiculturalismo y educación física*. Barcelona: Paidotribo.

- López, V., Pérez, A., & Monjas, R. (2007). La atención a la diversidad en el área de Educación Física. La integración del alumnado con necesidades educativas específicas, especialmente el alumnado inmigrante y de minorías étnicas. *Lecturas de Educación Física y Deportes*, 106.
- Medina, F. (2002). Esport, immigració i interculturalitat. *Apunts. Educació Física i Esports* (68), 18-23.
- Navarro, J. L., & Huguet, A. (2006). Inmigración y resultados escolares. *C&E Cultura y Educación*, 18(2), 117-126.
- Olivera, J. (2010). Les vies humanístiques de l'esport. *Apunts. Educació Física i Esports* (99), 3-4.
- Ovejero, A. (2002). Cultura de la pobreza: violencia, inmigración y fracaso escolar en la sociedad global. *Aula abierta* (79), 71-83.
- Parlebas, P. (1989). *Perspectivas para una educación física moderna*. Málaga: Unisport.
- Puig, N., & Fullana, M. (2002). Diferents mirades sobre la immigració i l'esport. *Apunts. Educació Física i Esports* (68), 8-16.
- Valero, A., & Gómez, M. (2007). Multiculturalidad en las clases de Educación Física a través de los juegos del mundo. *Lectura: Educación Física y Deportes* (105).
- Velázquez, C. (2001). Los juegos y danzas del mundo como recurso para una educación física intercultural. Una propuesta en educación primaria. *Tándem. Didáctica de la Educación Física* (5), 48-58.
- Zagalaz, M. L., Martínez, E. J., Pantoja, A., & Rodríguez, I. (2009). Valoración de la educación física escolar por el alumnado de educación primaria (Estudio en la provincia de Jaén). A *Premios Nacionales de Investigación Educativa y Tesis Doctorales 2007*. Ministerio de Educación. Instituto de Formación del Profesorado, Investigación e Innovación Educativa (IFIIE). Col·lecció Investigación, 184, 239-286. Madrid: Catálogo de Publicaciones del Ministerio de Educación.
- Zagalaz, M. L., Pantoja, A., Martínez, E. J., & Granados, S. (2008). La Educación Física escolar desde el punto de vista del alumnado de educación primaria y del estudiante de magisterio. *Revista de Investigación Educativa*, 26(2), 347-369.